

دمای آسایش حرارتی مردم شهر تهران*

دکتر شاهین حیدری**

استادیار دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

(تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۱۰/۷، تاریخ پذیرش نهایی: ۸۷/۱۲/۳)

چکیده:

مطالعات آسایش حرارتی از آن جهت اهمیت دارند که مهندس طراح را به استفاده از روش های غیر فعال و استفاده حداقلی از روش های فعال برای ایجاد سرمایش و گرمایش لازم در ساختمان راهنمایی می کند. اینکه چگونه باید حد آسایش را تخمین زد، موضوع مطالعاتی است که از یک قرن پیش آغاز و تا به امروز ادامه داشته، لیکن تکمیل نشده اند. در ایران نیز برای اولین بار شرکت ملی نفت در منطقه مسجد سلیمان اینگونه مطالعات را انجام داد ولی نتایج درستی از آن حاصل نیامد. تعیین حدود آسایش حرارتی در الگوهای چون نمودار بیوکلیماتیک اولگی و یا گیونی تمام تلاش محققین ایرانی در این راه بوده است. امروزه صحت چنین نمودارهایی زیر سوال است و مهم تر آنکه روش پایه ای فانگر (Fanger, 1970) که اساس استاندارد "ایزو" است نیز در ابهام فرو رفته و اشری مجبور به تعریف پروژه (De dear & Berger, 1998) PR-884 گردید. مقاله حاضر، هماهنگ با اشری، دست به تخمین دمای راحتی شهر تهران می زند. با کاربست نتایج به ۲۵٪ صرفه جویی مصرف انرژی بخش ساختمان نائل می شویم. از این رهگذر وزارتخانه های مربوطه در هدفمند کردن یارانه انرژی و محدود نمودن آن با تکیه بر اصول علمی یاری و معماران به سمت طراحی منطقی هدایت می شوند.

واژه های کلیدی:

آسایش حرارتی، سیستم خود کنترلی بدن، تئوری های حرارتی، انرژی در ساختمان.

* وزارت نیرو در انجام این مطالعه حمایت مالی را به عهده داشته است.

** تلفن: ۰۶۶۴۰۹۶۹۶ - ۰۲۱، نمابر: ۰۶۶۹۷۲۰۸۳ - ۰۲۱، E-mail: shahin_heidari@yahoo.com

مقدمه

می‌کنند، عده‌ای خیال می‌دارند که با مسائلی متفاوت و متمایز رو به رو هستند. از قضا، قول اهل خرد را نیز قبول ندارند و خود تصمیم‌سازی می‌کنند. نگاه مثبت همراه برنامه ریزی برای هرکدام - یا نگاه منفی همراه بی‌برنامه‌گی - بر دو مورد دیگر تأثیرگذار است.

در این مقاله از سه مورد پیش‌گفته، جزء کوچکی از مورد دوم را بررسی می‌کنیم. آسایش حرارتی مهم‌ترین معیار در طراحی ساختمان بر اساس صرفه جویی در مصرف انرژی است. اگر به آن توجه نداشته باشیم با افزایش مصرف مواجه می‌شویم. آنگاه ضروری جبران ناپذیر به اقتصاد مملکت زده و تداوم تخریب محیط زیست را زمینه‌ساز خواهیم بود.

چنین بر می‌آید که سه مسئله‌ی به نظر ساده اما در واقع غامض معادلات علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی قرن بیست و یک را تحت تأثیر قرار دهند. بی‌قیدی نسبت به آنها، تلاش‌های هر ملتی در عرصه‌های دیگر، برای تفوق مانایی به میراثی و تفوق دانایی به نادانی را بی‌نتیجه خواهد گذاشت. الزام آن است که برنامه‌ریزی‌ها متوجه آنها گردند. این مشکلات عبارتند از:

- رشد جمعیت
  - تولید و مصرف انرژی
  - جلوگیری از اثرات مخرب و تداوم تغییرات ناخواسته آب و هوایی
- در حالی که هر سه با هم و بر یک جاده‌ی هم سو حرکت

نگاهی نو به آسایش حرارتی

ممکن است برخی افراد، در دفعات مشابه و در مکان‌های مشابه، از شرایط محیطی اطرافشان خشنود و راضی نباشند. دلیل آن موضوعات بیولوژیکی، احساسی و فیزیکی است. بنابراین محدوده آسایش را نمی‌توان به طور عینی اندازه گرفت. از منظر فیزیولوژیکی می‌توان خود را با شرایطی ویژه وفق داد، اما از لحاظ روانی این کار مشکل و به سختی امکان‌پذیر است. اگر جدل را به این پله منتهی کنیم و به سال‌های دهه اول قرن بیست نگاه‌ای بیاندازیم، شاهد موفقیتی خواهیم بود که تحولات عظیم بحث آسایش حرارتی و ارائه شاخصه‌های مهم حرارتی پای در آن دارند. در آن زمان این موفقیت به دست آمد که چهار فاکتور محیطی - درجه حرارت، رطوبت هوا، سرعت جابه‌جایی هوا و شدت تشعشعات - از طریق شیوه‌های کمی اندازه‌گیری شوند. با به دست آمدن این مقادیر، ارتباط واضحی برای تشخیص تنش‌های حرارتی در انسان حاصل شد. چند دهه بعد فاکتورهای دیگری چون میزان فعالیت و میزان پوشش لباس نیز دخالت داده شدند. نتیجه آنکه فانگر (Fanger, 1970) با دقت و حوصله‌ای بیشتر سری معادلات آسایش حرارتی را جهت طراحی ساختمان‌ها پیشنهاد کرد. پیشنهاد فانگر بعدها اساس استاندارد بین‌المللی ایزو (ISO-7730) گردید.

در بررسی چنین مدل‌هایی و در برخورد عمیق با تعریف آسایش حرارتی، به جریان گرمای بین بدن انسان و محیط اطراف آن و تعادل دمایی بین این دو خواهیم رسید. محقق تیزبین تعریف برای اندازه‌گیری‌های فیزیولوژیکی بدن انسان و محیط اطراف را درست فرض می‌نماید، اما به دلیل آنکه نظریه کلی، موضوعی پویا و ورای چنین نگرش اولیه‌ای است، باید به دنبال دیگر معانی نیز

مطابق استاندارد اشری (ASHRAE, 1995)، آسایش حرارتی هر شخص، شرایط ذهنی است که میزان رضایت مندی او از محیط دمایی را بیان می‌کند. استاندارد، جستجو کننده حداکثر میزان آسایش حرارتی برای افرادی است که در یک محیط واحد قرار گرفته‌اند. در این میانه، هنسن (Hensen, 1990, 312) معتقد است که اشری خود را به یک سلسله از عوامل محیطی محدود کرده است. عوامل تأثیرگذار دیگری هستند که به آنها توجه نشده است. مبسوط‌تر از هنسن، هیجز (Heijs, 1994, 47) در مقاله ارزنده خود به نکات فیزیولوژیکی، با این دید که شرایط روحی می‌تواند نتیجه‌ی یکی از فرایندهای ادراکی، حاصل یک دانش و یا شناخت معین از یک احساس یا نگرش باشند، اشاره‌ای از سردقت و تاملی بایسته داشت. اگر قول او را بپذیریم آنگاه باید اذعان کنیم که مسائل فیزیولوژیکی نمی‌توانند بیان‌کننده و تعیین‌کننده واقعی احساس حرارتی فردی باشند. لذا معیار بدن انسان فارغ از نوع احساس و تجربیات گذشته خود، که همیشه آنها را حمل می‌کند، معیار درستی برای ارزیابی نیست. او ادامه می‌دهد که اگر حد مطلوب دمایی به عنوان یک موقعیت فیزیولوژیکی تنها تلقی شود، فضاهای مصنوعی آشفته پیدا می‌کنند. از سوی دیگر و قبل از هیجز، هنسل (Hensel, 1994) نیز حد مطلوب دمایی را به عنوان یک تجربه حسی مورد مذاقه قرار داده بود. اما توصیف کونیزبرگر و همکارانش (Koenigsberger, 1974) که حد مطلوب شرایط آسایشی بر مبنای موقعیتی فاقد تحرک، در مسیر صحیح واکنش‌های محیطی را فرض نمود، به مراتب در مقایسه با تعریف هنسل عینی و مهم‌تر است. در کنار این مفهوم، محدوده آسایش نیز به عنوان موضوع ذهنی دیگری باید در کانون توجه قرار گیرد.

اجتناب‌ناپذیر، الزامی و بدیهی است. اگر چه مهم تر آن است که افراد متقاعد شوند که برای فراهم نمودن آسایش حرارتی و بهبود وضع محیط حرارتی فعالیت‌های اختصاصی آنها نیز موثر است. اگر در معماری به شرایط واقعی آسایش حرارتی توجه شود، نتایج مهمی از قبیل راهنمای طراحی ساختمان‌ها و محیط‌های بسته، کنترل محیط‌های بزرگ با مصرف انرژی بالا، بهبود کیفیت هوای داخل ساختمان‌ها، کاهش خطر بیماری‌های ساختمانی، فراهم کردن سلامت افراد، ذخیره سازی انرژی، کاهش آسیب‌رسانی به محیط زیست و تاثیر بر کیفیت کار استفاده‌کنندگان از بنا حاصل می‌گردد.

مروری بر پیشینه موضوع

از دیرباز دو روش عمده در مطالعات آسایش حرارتی رایج بوده‌اند. اولین روش مطالعات آزمایشگاهی و دومین روش مطالعات میدانی است. در مطالعات آزمایشگاهی افراد در شرایط خاص و کنترل شده قرار گرفته و مورد پرسش قرار می‌گیرند، ولی در مطالعات میدانی افراد در دنیای واقعی و بدون تغییر شرایط محیطی مورد سوال هستند. در این حال و همزمان، اندازه‌گیری متغیرهای آب و هوایی صورت می‌گیرند. در مطالعات آزمایشگاهی بجای آنکه سنجش متغیرهای محیطی و اختصاصی انجام شود آنها را ثابت نگه داشته و فقط احساس خاصی را که می‌خواهند از افراد می‌پرسند. اما در مطالعات میدانی کلیه متغیرهای آب و هوایی و اختصاصی همزمان با طرح سوالات احساس حرارتی سنجیده می‌شوند. نیکل (Nicol, 1993) اختلاف در نتایج دو روش را در سال ۱۹۹۳ بصورت مبسوطی ارائه کرد. قبل از او و در یک مطالعه وسیع همپفریز (Humphreys, 1972) و به دنبال آن همپفریز (Humphreys, 1976) این اختلاف را گزارش کرده بود. دو نکته اساسی توسط آنان بیان شد: اول آنکه دمای خنثی واقعی افراد با آنچه که در آزمایشگاه و شرایط آزمایشگاهی بدست می‌آید، اختلاف دارد و دوم دامنه آسایش حرارتی به مراتب وسیع‌تر از دامنه‌ای است که در آزمایشگاه اندازه‌گیری می‌شود. این اختلافات به جهت سه عامل مهم به وجود آمده‌اند:

- ۱- مشکلات محاسبه پارامترها در معادله فانگر که معمولاً مورد رجوع کارهای آزمایشگاهی است.
  - ۲- اختلافات در تغییرات کوتاه مدت پارامترها که در مطالعات میدانی عمدتاً حذف می‌گردند.
  - ۳- تأثیر عوامل روانی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... که در مطالعات آزمایشگاهی مورد استناد قرار نمی‌گیرند.
- اما هر دو روش مشکلات خاص خود را نیز بدنبال دارند. اولین مشکل در روش آزمایشگاهی استفاده از معادلاتی است که براساس شرایط ایستا قرار دادند در حالی که شرایط واقعی شرایطی پویا است. دومین مسئله استفاده از نرخ فعالیت و نرخ لباس است که باید اطلاعات دقیقی از آن موجود باشد زیرا هر دو متغیر مورد نیاز در حل معادلات حرارتی هستند. در مطالعات

باشد. کهن الگوی آسایش حرارتی - که لفظ نظریه کلاسیک را به آن اطلاق می‌کنیم - به شکل معنی داری با فیزیولوژی انسانی، سیستم‌های تنظیم‌کننده بدن، تغییرات دمایی و عوامل تاثیرگذار در این حوزه ارتباط دارد. به همین جهت این نگرش منجر به تحریر معادلات آسایش حرارتی شده‌اند. اینکه تا چه حد باید آن را پذیرفت جای ابهام است. چالش پیش رو، ارزیابی محیط حرارتی به عنوان یکی از قدیمی‌ترین قضاوت‌های بشری مرتبط با ویژگی‌های انسانی از یک سو و انگاره‌های پذیرفته شده و واقعی که با سرشت معادله‌ای سازگار نیستند، از سوی دوم است. همه ما به صورت شفاف با این نظریه متداول روزانه - که آن را سوی دوم مطلب نام نهادیم - در ارتباط هستیم و از طریق ارزیابی نسبی در گفتگوهای روزانه به آن تاکید داریم. مثلاً "وقتی می‌گوییم هوا سرد است، معنای متبادر آن که از شرایط دمایی محیط خود اطلاع داریم، اما این اظهار به معنی عدم رضایت از شرایط نیست. سوی دوم بحث، آنجایی که سازگاری عدد و رقمی ندارد را همپفریز با قدرت کامل بیان داشت و هم‌ی استاندارد‌ها را زیر سوال برد. او با تئوری خود محدوده آسایش حرارتی را متغیر و بازه آن را به مراتب بزرگ‌تر بیان کرد. نتیجه گفتار ارائه شده و قبول جدل همپفریز آن است که با کاربست تئوری او، صرفه جویی چشمگیری در مصرف انرژی ساختمان‌ها به وجود می‌آید. همپفریز به دفعات و با ارائه شواهد مختلف نشان داد عوامل آب و هوایی و اختصاصی به تنهایی تعیین‌کننده نیستند (برای مثال منبع (۸) چاپ شده سال ۱۹۹۲). عامل تعیین‌کننده شرایط آسایش حرارتی در واقع موارد دیگری هستند که در تئوری‌های قبلی به آنها توجهی نشده است. از آن جمله فرهنگ. ورود مقوله جدیدی مثل تاثیر فرهنگ بر دمای آسایش، دریچه نو و بدیهی بر مقوله مصرف انرژی است. گاه آن شده است که در ایران و برای بدست آوردن شرایط آسایش حرارتی به تئوری جدید در سایه مطالعات میدانی بپردازیم.

ارتباط معماری و آسایش حرارتی

مرتبط با معماری، همه عناصر ساختمانی و انواع ساختمان‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که در زمان‌های مختلف پاسخگوی شرایط آب و هوایی خارج باشند و شرایط آسایش حرارتی قابل قبول و حتی لذت بخشی را برای ساکنین فراهم کنند. این مسئله، بخشی از ضرورت مطالعه آسایش حرارتی است و به ارتباط بین انسان و محیط اطراف او - با همه‌ی عناصر فیزیکی از قبیل نور، صدا، آب، هوا و فضا - بستگی دارد. عده‌ای اعتقاد دارند که استفاده از توانایی‌های بشری زمانی به اوج خود می‌رسد که افراد در مطلوب‌ترین شرایط آسایش حرارتی قرار داشته باشند. این ظرفیت‌ها در فصل‌های خیلی گرم و یا خیلی سرد و در محیط‌های نامساعد حرارتی کاهش خواهند یافت. به همین جهت فراهم کردن شرایط آسایش حرارتی در محیط ساختمان

بدست آورد (Oseland, 1993). نیکل و همکارانش (Nicol et al, 1994) در پاکستان دریافتند که دمای خنثی افراد با شرایط محیطی بیرون تغییر می‌کند. در شهر پیشاور دمای راحتی ۲۶/۷ بود اما در شهر کراچی این دما ۲۹/۹ درجه سانتی‌گراد گزارش شد. هیمفریز (Humpherys, 1972) این ارتباط را بین دمای راحتی و دمای خارج نشان داد و آن را ثابت کرد. دو گروه بنا مورد مطالعه قرار گرفتند. بناهایی که دارای سیستم‌های تهویه‌ای بوده و بناهایی که هیچ‌گونه سیستم خاص تهویه‌ای، گرمایشی و یا سرمایشی در آنها نبود. ۹۴ درصد از ۲۰۰/۰۰۰ اطلاعات وارد شده، حکایت از یک ارتباط خطی بین دمای راحتی و دمای خارجی داشتند. ضریب همبستگی ۹۷ درصد بین این دو متغیر با انحراف معیار ۱ درجه و در دامنه‌ای بین ۱۰ تا ۳۳ درجه سانتیگراد، نشان از موفقیت مدل هیمفریز می‌داد.

علاوه بر دما از نقطه نظر رطوبت، هنسل نشان داد که اثر رطوبی روی آسایش حرارتی، اثری جزئی است. تعداد کمی آزمایش در مورد اثر تغییرات رطوبت وجود دارند. نتایج دو بررسی، یکی مربوط به گونزالز و گیج (Gonzalez, Gagge, 1973) و دیگری توسط دونینی و همکارانش (Donnini et al, 1997) نشان می‌دهند زمانی که دما در داخل یا نزدیک محدوده آسایشی افراد است، نوسان رطوبت نسبی در دامنه ۲۰٪ تا ۶۰٪ هیچ تأثیری بر آسایش حرارتی افراد ندارد. اما "دی دیر" و همکاران (De dear et al, 1989, 342) استدلال کردند که رطوبت هوا اثر قطعی بر آسایش حرارتی دارد. این مطالعه بر روی تغییر وضعیت رطوبت در محدوده ۲۰٪ تا ۸۰٪، حاکی از آن بود که استانداردها، اثر گرمایی مربوط به رطوبت زودگذر را بر انسان نادیده گرفته‌اند. مردم در زمان کاهش رطوبت نسبی، احساس سردی و در هنگام افزایش آن، احساس گرمی دارند.

مطالعه میدانی در تهران

تهران از وسعت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است و تنوع آب و هوایی زیادی در خود دارد. زمانی که دامنه‌های شمالی شهر، آب و هوایی سرد دارند، مرکز شهر آب و هوای ملایمی دارد. ایستگاه‌های هواشناسی چند منطقه در تهران به خوبی نشان‌دهنده این تنوع هستند. آمار ۱۵ ساله ایستگاه سعدآباد در گرم‌ترین ماه سال یعنی مرداد، ۲۵/۸ درجه سانتیگراد را برای میانگین دمای هوا نشان می‌دهد. در همین حال، ایستگاه دوشان‌تپه ۳۱/۲ درجه حرارت را معین می‌کند. در ماه دی، دمای نسبی هوا پایین است. متوسط دمای ماهیانه ده ساله ایستگاه سعدآباد یک درجه کمتر از صفر را نشان می‌دهد، در حالیکه در آن زمان دمای ایستگاه نارمک نزدیک به ۵ درجه سانتیگراد بالای صفر است. بیشترین اختلاف دمایی در ماه اردیبهشت و کمترین اختلاف مربوط به ماه بهمن گزارش شده است. با توجه به چنین اختلافاتی مجبور به یک معدل‌گیری برای شهر تهران از نظر رطوبت و از نظر دما بصورت شاخص هستیم.

میدانی نیز استفاده از روش‌های آماری برای بدست آوردن شرایط راحتی معمول است از این رو محقق دچار مشکل می‌شود. او باید در آنالیز رگرسیونی، نظرات ناشی از پرسشنامه را به عنوان متغیرهای وابسته و متغیرهای آب و هوایی را به عنوان متغیرهای غیروابسته بکار ببرد. درحالی که مردم نسبت به تغییرات آب و هوایی اقدامات فعالانه‌ای دارند. لباس خود را تغییر می‌دهند، فعالیت‌های خود را عوض می‌کنند، در نحوه نشستن تغییر ایجاد می‌کنند و.... پس این مسئله نمی‌تواند صحیح باشد که متغیرهای آب و هوایی متغیرهای غیروابسته‌ای هستند.

از موارد مهم دیگری که باید به آن توجه کرد خو گرفتن افراد به محیط است. فرد اهل منطقه سرد سرما را از فرد اهل منطقه گرم، راحت تر تحمل می‌کند. از طرف دیگر افراد در فصل سرد معمولاً دمای خنثی کمتری نسبت به فصل گرم دارند. این مسئله ما را به سمت پرسش‌های مهم هدایت می‌کند و آن اینک: آیا شرایط خنثی وابسته به شرایط خارج بنا است؟ آیا ارتباط منطقی بین شرایط راحتی و شرایط خارج وجود دارد؟

نویس و همکارانش گزارش مبسوطی از بدست آوردن شرایط آسایش حرارتی برای ۳۶۰ نفر با نرخ لباس ۰/۲۵ clo و نرخ فعالیت ۱/۱ met را دادند (Nevins et al, 1966). این افراد دانشجویان دانشگاه کانزاس بودند که سن آنها بین ۱۸ تا ۲۱ سال بود. دمای خنثی (25/6 c) درجه از دمای مؤثر) با شرایط رطوبی ۵۰ درصد بدست آمد. پنج سال بعد در آزمایش دیگری ۱۶۰۰ دانشجو با نرخ لباس ۰/۶ clo و نرخ فعالیتی مشابه مطالعه قبلی، مورد آزمایش قرار گرفتند (Nevins, R. G., F. H. Rohles, 1971). دمای خنثی شبیه مطالعه قبلی بود. تنها تفاوت آنکه در مطالعه نویس تفاوتی بین دمای خنثی مردان و زنان وجود نداشت، اما در مطالعه روهلز زنان نسبت به دما حساس‌تر از مردان بودند. قبل از این مطالعات، فانگر ۱۲۸ دانشجوی دانمارکی و ۱۲۸ نفر میانسال را در حالیکه نرخ لباس ۰/۶ clo بر تن داشتند و فعالیت آنها ۱/۱ met بود مورد بررسی حرارتی قرار داد. او دریافت که حدود ۰/۷ درجه اختلاف بین دمای خنثی زنان و مردان وجود دارد. در همین زمان و در کشور انگلستان شهرداری مرکزی لندن، چند مطالعه میدانی و آزمایشگاهی آسایش حرارتی انجام داد. نتایج مطالعات آزمایشگاهی ۲۳C درجه را بعنوان دمای خنثی نشان می‌داد. انحرافی نزدیک به ۳ درجه نسبت به مطالعات امریکا و دانمارک در این مطالعه به وجود آمده بود. حدود ۲۰ سال بعد و در شرایط گرم سنگاپور ریچارد دی دیر (De dear, et al, 1991) دمای ۲۸ درجه را بعنوان دمای خنثی بدست آورد. در همان اوان عبدالشکور در مالزی به دمای ۲۸/۲ رسید (Abdolsakour, 1993). این اختلافات در دمای خنثی و بعد از بررسی شرایط آب و هوایی مناطق مختلف نشان از مسئله‌ای می‌دهند که برای تغییرات جسمی و فیزیولوژیکی افراد است. از سویی مطالعات میدانی این نکته را کاملاً تأیید می‌کنند. اوسلند در انگلستان ۵ درجه اختلاف در دمای خنثی بین افراد مورد مطالعه

میدان مطالعه در تهران

ابتدا بصورت تصادفی تعدادی واحد مسکونی در سطح شهر تهران با پراکندگی مناسب انتخاب گردیدند. این واحدها از سیستم‌های غیرتهویه مطبوع استفاده می‌کردند. برای انجام مطالعه در ساختمان‌های اداری مشکل مربوط به نوع سیستم گرمایش و سرمایش بناها بود. لذا تلاش زیادی برای انتخاب ساختمان‌های اداری صورت گرفت که فاقد سیستم تهویه مطبوع باشند. جدول شماره سه اطلاعات دقیقی از ساختمان‌ها، تاریخ و تعداد برگ سؤالاتی که افراد پاسخ داده‌اند را به تفکیک دو فصل گرم و سرد نشان می‌دهد.

جدول ۳- اطلاعات پرسشنامه‌ای به تفکیک فصل و مکان در طول دوره مطالعه.

تابستان				زمستان			
تاریخ	عدد پرسشنامه	تعداد ادارات	تعداد منازل	تاریخ	عدد پرسشنامه	تعداد ادارات	تعداد منازل
۱۸ تا ۲۳ دی	۳۳۷	۱۳	۴۵	۱۰ تا ۱۴ مرداد	۳۷۷	۱۲	۴۹

(ماخذ: نگارنده)

همزمان با پاسخگویی افراد، دو دستگاه دیتالوگر (هوک - ۵۵۰) به صورت اتوماتیک اطلاعات مربوط به دمای کروی هوا و رطوبت نسبی را منظم و با فاصله دو دقیقه ضبط می‌کردند. یک دستگاه سنجش جریان هوا از نوع (سالموت - ۱۲۰) نیز در دو جهت عمود برهم، میزان سرعت حرکت هوا را ثبت می‌کرد. دستگاه‌ها از یک فرد به فرد بعدی منتقل و از نظر تابش و فاصله از دیوار و کف کنترل می‌شدند. نرخ لباس بر اساس جدول استاندارد آیزو-۲۲۷۰ و نرخ فعالیت بر اساس معیار اشری-۵۵ محاسبه می‌گردید. نتایج حاصله از اندازه متغیرهای محیطی و اختصاصی در جدول شماره چهار به تفکیک فصل و مکان آمده است. اطلاعات جدول ۴ نشان می‌دهد که متوسط دمای کروی داخلی سالانه در فضاهای تصرف شده، عددی مطلوب و در حدود آسایش حرارتی است. توجه به تفکیک مکان‌ها نشان از آن دارد که دمای کروی در فصل گرم حدود ۰/۷ درجه در منازل بیشتر از ادارات و در فصل سرد متوسط دمای داخلی ادارات ۱/۲ درجه بیشتر از منازل است. این نکته دخالت عوامل اختصاصی و نقش آنها در رسیدن به آسایش حرارتی را ثابت می‌کند. حرکت کشانه ای ۷/۳ درجه از متوسط فصل سرد به متوسط فصل گرم، مجدداً تأکیدی بر نقش عوامل اختصاصی است. متوسط رطوبت نسبی در فصل سرد بین مکان‌های مختلف تغییری را نشان نمی‌دهد. در حالی که در فصل گرم تفاوت هشت درصدی (که نشان از فعالیت‌هایی چون طبخ غذا و یا استفاده از رطوبت مطلوب حوض آب و یا وجود گل و گیاه چه در فرم باغچه‌ای و چه در فرم گلدانیدر منازل است) بین فضای ادارات و فضاهای مسکونی وجود دارد. زمانی که به اندازه متوسطی نگاه می‌کنیم، این میزان از تفاوت رطوبتی اندک و قابل صرفنظر می‌باشد. از طرف دیگر حداقل رطوبت در هیچ مکانی از ۳۰ درصد

تحلیل آب و هوای تهران بر اساس فرضیات اولیه

بر اساس طبقه بندی هفتگانه اشری (ASHRAE-7 Point Scale)، آب و هوای تهران را بررسی می‌کنیم. در این مطالعه، به عنوان پیش فرض شرایط خیلی سرد را به شرایطی اطلاق می‌کنیم که دمای متوسط ماهیانه کمتر از ۱۵ درجه باشد. براساس بودن این فرض اصراری نداریم، اما به عنوان معیاری اولیه آن را پذیرفته تا در پایان مطالعه به صحت و یا سقم آن پی ببریم. الگوی رطوبت نسبی تهران، منحنی درجه دومی است که نقطه تعیری و تحدبی آن بینابین ۳۰٪ و ۷۰٪ است. لذا در تفکیک اولیه شرایط محیطی به آن نیز بی‌اعتنا هستیم. نکته قابل ذکر دیگر آن است که نباید فراموش کنیم، اندازه متوسط ماهیانه دما - ولو تسری آن به تمام روزها موجه باشد - در طول شبانه روز معیار درستی نیست. به همین جهت باید اختلاف حداکثر و حداقلی را برای هر ماه قائل شد. با این فرض و استفاده از دمای بیست ساله تهران می‌توان نتیجه گرفت که: از ۱۵ دی ماه تا اول اسفند ماه شرایط خیلی سرد بر شهر حاکم است ولی شرایط از اول اسفند تا اواسط فروردین، همچنین از نیمه دوم آذر تا ۱۵ دی ماه را شرایط سرد تهران می‌نامیم. بعد از ۱۵ فروردین ماه به مدت دو هفته هوا رو به شرایط کمی سرد تمایل پیدا می‌کند. قبل از شروع آذرماه، حدوداً به مدت یک ماه و نیم این شرایط (کمی سرد) بر تهران نیز حاکم است. مردم در اردیبهشت و خرداد ماه از دمای هوا لذت برده و حاضر به تغییر آن به شرایطی گرم‌تر یا سردتر نیستند. این مورد در ماه مهر هم مصداق دارد. نیمه اول تیر شرایط کمی گرم و نیمه دوم گرم است. اما مرداد ماه شرایط خیلی گرمی حاکم می‌شود. به همین قیاس نیمه اول شهریور گرم و نیمه دوم کمی گرم خواهد بود. جدول ۱ وضعیت توصیف شده را نشان می‌دهد.

جدول ۱- تفکیک شرایط اقلیمی تهران بر اساس طبقه بندی هفتگانه اشری.

کمی سرد		خشک		کمی گرم	
۱۵ فروردین	اول اردیبهشت	اول اردیبهشت	اول تیر	اول تیر	۱۵ تیر
کمی گرم		کمی گرم		کمی گرم	
۳۰ تیر	۳۰ مرداد	۳۰ مرداد	۱۵ شهریور	۱۵ شهریور	اول مهر
کمی سرد		سرد		خیلی سرد	
اول آبان	۱۵ آذر	۱۵ آذر	۱۵ دی	اول اسفند	اول اسفند

(ماخذ: نگارنده)

به این ترتیب در تهران تعداد تقریبی روزها از نظر میزان گرمی و سردی به شرح جدول ۲ است. در بررسی ابتدایی جداول ۱ و ۲ متوجه می‌شویم که ۶۲ روز از سال شرایط گرم یا خیلی گرم، نیمی از سال شرایط متعادل و ۱۲۲ روز سرد و یا خیلی سرد است. از این رو و با فرضی ابتدایی اقلیم تهران را سرد و معتدل می‌خوانیم.

جدول ۲- تفکیک شرایط حرارتی مختلف بر اساس روز/سال.

شرایط	خیلی سرد	سرد	کمی سرد	خشک	کمی گرم	گرم	خیلی گرم
کد بندی بر اساس مقیاس اشری	-۳	-۲	-۱	۰	۱	۲	۳
تعداد روزها	۴۵	۱۷	۶۰	۹۱	۳۰	۳۲	۳۰

(ماخذ: نگارنده)

جدول ۴- اطلاعات محیطی و اختصاصی به تفکیک زمان و مکان.

متغیرها	ادارات (فصل گرم)	خانه ها (فصل گرم)	ادارات (فصل سرد)	خانه ها (فصل سرد)	کل (فصل سرد)	کل (فصل گرم)	کل سال
متوسط دمای کروی	۲۸/۴	۲۹/۱	۲۲/۱	۲۰/۹	۲۱/۵	۲۸/۸	۲۵/۴
متوسط وظیفه	۳۸	۴۶	۶۵	۶۶	۴۳	۶۶	۵۴
متوسط جریان هوا	۰/۱۲	۰/۱۴	۰/۰۴	۰/۰۶	۰/۰۵	۰/۱۳	۰/۱۰
متوسط لباس	۰/۵۷	۰/۵۲	۱/۶۳	۱/۵۲	۱/۶	۰/۵۲	۱/۰۴
متوسط فعالیت	۱/۳	۱/۵	۱/۱	۱/۳	۱/۱۹	۱/۴	۱/۳

(ماخذ: نگارنده)

و حداکثر از ۷۰ درصد تجاوز نکرده است. حد فاصل ۳۰ تا ۷۰ درصد، حد قابل قبول دو استاندارد حرارتی اشرفی و آیزو می‌باشند.

متوسط جریان هوا حکایت، نکته جالب کار میدانی حاضر است. این مسئله که متوسط جریان هوای داخلی در فصل سرد حدود ۰/۰۸ متر بر ثانیه از متوسط جریان هوای فصل سرد است، دلیل بسیار محکمی بر تفوق تئوری سازگاری بر سایر تئوری‌های آسایش حرارتی است. مسئله‌ای مشابه در مورد نرخ لباس نیز به چشم می‌خورد. حدود سه برابر اضافه در میزان لباس بین دو فصل سرد و گرم دلیل دیگری بر اثبات تئوری سازگاری هیمفریز است. تفاوت بین نرخ فعالیت بیشتر مربوط به افراد پرسش شونده در منازل است. تفاوت ۰/۲ بین نرخ فعالیت دو فصل سرد و گرم طبیعی و قابل صرف نظر کردن است.

تحلیل همبستگی

جدول ۵ همبستگی بین متغیرهای اندازه گیری شده در فصل گرم و سرد را نشان می‌دهد. دو متغیر دمای کروی و جریان هوا در سطر ابتدایی بررسی شده‌اند. به صورت طبیعی هرچقدر که دمای کروی افزایش یابد این انتظار وجود دارد که جریان هوا نیز افزونی یابد. همبستگی مثبت این دو متغیر در فصول مختلف و در مکان‌های مختلف نشان دهنده فعال بودن افراد در تعدیل شرایط محیطی خود است. در فصل گرم این ارتباط به عدد بسیار قابل توجه ۰/۲۲ در منازل رسیده است، که نشان می‌دهد چگونه مردم از جریان هوا، یا بصورت باز کردن پنجره و یا به هر صورت دیگر استفاده می‌کنند. در تمامی اندازه‌گیری‌ها، هنگامی که دمای کروی بالا می‌رفته افراد برای تعدیل شرایط محیطی خود از جریان هوا استفاده می‌کرده‌اند. معماری گذشته ما نشان از اهمیت جریان هوا در درون بنا برای فصل گرم و کاهش آن برای فصل سرد دارد همانگونه در بررسی حاضر نیز این مسئله اثبات شده است.

همبستگی بین دمای محیط و نرخ لباس نیز در عمده موارد منفی است و میزان آن تا حد زیادی بالا است. بالا بودن میزان ضریب همبستگی و نزدیک بودن آن به عدد منفی یک بویژه در فصل زمستان و در منازل مشهود است. اگرچه رقم این همبستگی

جدول ۵- رابطه بین متغیرهای مختلف اندازه گیری شده.

متغیرها	ادارات (فصل گرم)	ادارات (فصل سرد)	منازل (فصل گرم)	منازل (فصل سرد)
دمای کروی به جریان هوا	xx	۰/۲۳	۰/۳۲	۰/۰۹
دمای کروی به نرخ لباس	-۰/۱۲	xx	-۰/۱۱	-۰/۷۶
دمای کروی به احساس حرارتی	۰/۲۱	۰/۰۷	۰/۱۱	۰/۳۸
احساس حرارتی به جریان هوا	xx	xx	-۰/۱۲	۰/۶۷

(ماخذ: نگارنده)

در فصل تابستان نیز چشمگیر و قابل توجه است. همبستگی قابل توجه دمای محیط و نرخ لباس نشان می‌دهد که افراد در استفاده از لباس‌های متنوع در منازل بدور از مسائل فرهنگی و اجتماعی آزاد بوده‌اند، در حالی که در ادارات چنین شرایطی کمتر حاکم است.

بین دمای کروی و احساس حرارتی نیز ضریب همبستگی بالا و مثبت می‌باشد. هرچقدر دما بالا رفته احساس حرارتی نیز به همان میزان بالا می‌رود. همبستگی مثبت اگرچه خیلی غیرقابل پیش بینی بنظر نمی‌رسد، لیکن نشان از موفقیت کار میدانی و درست بودن موضوع می‌دهد. در نهایت بین احساس حرارتی و جریان هوا نیز همبستگی گاه مثبت و گاهی منفی و گاه نیز همبستگی غیرقابل قبول است. مواردی که مثبت بوده، نشان می‌دهند زمانی که جریان هوا بالا رفته، افراد احساس آرامش بیشتری می‌کرده‌اند و میزان احساس حرارتی آنها پایین می‌آمده است. اگرچه در فصل سرد خیلی نمی‌توان این همبستگی را قابل استناد دانست.

احساس حرارتی و ترجیح حرارتی

بر اساس مقیاس هفتگانه اشرفی، افراد مورد سؤال قرار گرفته تا در مربع لازم احساس حرارتی خود را ثبت نمایند. متذکر شدیم که صفر برابر با شرایط ایده‌آل است. آئین‌نامه اشرفی - ۵۵ احساس حرارتی بین منهای یک و مثبت یک شرایط قابل قبول و محدوده آسایش برای لاکل ۸۰ درصد افراد می‌داند. از طرفی ترجیح حرارتی نیز مورد سؤال قرار گرفت. برای آن از مقیاس سه‌گانه McIntyre استفاده شد. حیدری (Heidari, Sharples, 2002) ثابت کردند برای ترجیح حرارتی مقیاس سه گانه از مقیاس پنج‌گانه و هفتگانه ساده‌تر لیکن کمتر قابل استناد است. زمانی که ما از شرایط حرارتی عدم رضایت نداریم، ممکن است حالتی را ترجیح دهیم که ممکن است آن حالت پیش نیاید. فرض کنیم در شرایطی فرد احساس آسایش حرارتی می‌کند، اما میل دارد اندکی هوا گرم‌تر یا سردتر باشد. اگر حالت خواسته شده را ایجاد کنیم، در واقع حالت ایده‌آل برای شخص ایجاد شده است. فاصله احساس حرارتی و ترجیح حرارتی با مقیاس‌های دارای طبقه‌بندی مشابه قاعدتاً نباید زیاد باشد. آنچه که مبنای آسایش حرارتی و یا ترجیح حرارتی است طبق استاندارد اشرفی باید

جدول ۶- احساس حرارتی و ترجیح حرارتی افراد در مکان‌های مختلف و فصول متفاوت.

کل سال	کل (سرد)	کل (گرم)	ادارات		سنازل		متغیرها
			فصل سرد	فصل گرم	فصل سرد	فصل گرم	
-۰/۰۹	-۰/۷۸	۰/۵۲	-۰/۷۶	۰/۴۲	-۰/۸۱	۰/۶۱	احساس حرارتی
۰/۰۷	۰/۷۴	-۰/۵۲	۰/۷۸	-۰/۶۸	۰/۶۹	-۰/۴۳	ترجیح حرارتی

(ماخذ: نگارنده)

جدول ۷- متغیرهای بدست آمده از نتایج کار میدانی.

دامنه تغییر	دمای حداکثر کروی	دمای حداقل کروی	دمای خنثی	شیب منحنی
۸/۵	۲۶/۷	۱۸/۲	۲۲/۵	۰/۲۳۵۳
۹/۴	۳۲/۲	۲۲/۸	۲۷/۵	۰/۲۱

(ماخذ: نگارنده)

در این معادله T_g دمای کروی هوا و P_a فشار بخار آب است که از طریق رطوبت نسبی و دمای کروی و با استفاده از معادله (۲) بدست می‌آید. v سرعت جریان هوا و a, b, c, d مقادیر ثابت ضریبی متغیرها می‌باشند. T_n همان دمای خنثی است که با استفاده از سیستم اشری در حد فاصل (T_{n1} و T_{n2}) به کمک آن محدوده آسایش را محاسبه می‌نماییم.

(معادله دو)

$$P_a = Rh * \exp \left(\frac{18/956 - 4.30/18}{T_g + 235} \right) \text{ millibar}$$

معادله (۲) را مکین تایر پیشنهاد کرد (McIntyre, 1980) و خاصیت آن حذف عاملی به نام دمای هوا از رطوبت می‌باشد. شیب همبستگی در نتایج مطالعه حاضر کمتر از ۲۰٪ است در حالی که شیبی که فانگر در معادلات برای چنین شرایطی قید می‌کند و اساس استاندارد آیزو ۷۷۳۰ نیز قرار گرفته است، بالاتر و یا حدود ۲۳٪ است. شیب کمتر از ۲۰٪ درصد (۱۸/۱۲٪) در مطالعه حاضر نشان می‌دهد که قدرت تطبیق مردم تهران، با شرایط آب و هوایی عالی است. آنچه که بر اساس این مطالعه می‌توان نتیجه گرفت آنکه، دمای خنثی ۲۳/۵ درجه، در دامنه‌ای حدود ۱۱ درجه سانتیگراد بر اساس فرضیات استاندارد اشری نتیجه‌ای فوق العاده تامل برانگیز است. برای دقت بیشتر و بر اساس اطلاعات میدانی بدست آمده در دو فصل گرم و سرد مبادرت به پیدا نمودن متغیرها، در دو وضع کاملاً متمایز گرم و سرد می‌نماییم. نتایج کار در جدول ۷ آمده است.

در نگاهی کلی، اختلاف فاحش بین دمای خنثی و شرایط آسایش در دو فصل متمایز قابل تشخیص است. دمای خنثی در فصل سرد ۲۲/۵ و با یک جهش ۵ درجه‌ای ۲۷/۵ در فصل گرم معین شده است. این مقادیر در شرایطی بدست آمده‌اند که استاندارد اشری سه درجه و استاندارد آیزو دو درجه اختلاف را معین می‌کنند. متأسفانه در استاندارد ایران (مبحث ۱۹ مقررات ملی ساختمان) نیز به ۳/۵ درجه اشاره رفته است.

مورد تأیید ۸۰ درصد افراد جامعه باشد.

مکین تایر (McIntyre, 1982) اظهار داشت که چنانچه ۹۰ درصد افراد را قابل استناد قرار دهیم در آن صورت محدوده آسایش حرارتی بین منهای نیم و مثبت نیم است. جدول ۴ نتایج مطالعات میدانی را در تهران گزارش کرده بود. همانگونه که ذکر گردید، در فصل گرم معدل دمای کروی داخلی بالا و در فصل سرد معدل دمای کروی داخلی تا حدودی مطلوب ثبت شده است. رطوبت نسبی مناسب فصول ولی جریان هوا در فصل گرم کمی کمتر از حد انتظار در ادارات است. با چنین شرایط آب و هوایی و اختصاصی، احساس حرارتی در هر دو فصل در جدول ۶ آمده است. نتایج نشان می‌دهند که افراد در محدوده آسایش حرارتی بسر می‌برده‌اند و از طرفی درخواست حرارتی آنها متناسب با احساس حرارتی است. متوسط احساس حرارتی در فصل گرم حدود ۰/۵ یا اندکی گرم ثبت شده است. در این حالت ترجیح حرارتی نیز برابر ۰/۵- بوده که در مجموع ۳ درجه سانتیگراد اختلاف را نشان می‌دهد. در فصل زمستان نیز افراد در شرایط اندکی سرد قرار داشته، اما درخواست آنها فاصله‌ای به قدر سه چهارم واحد از عدم تغییر دور است. در مجموع و با توجه به مصرف انرژی و وضعیت رضایت بخشی در فصول گرم و سرد حاکم است.

دمای خنثی و محدوده آسایش حرارتی

بر اساس آنچه که ذکر شد و بر اساس نتایج کار میدانی محدوده آسایش و دمای خنثی را می‌توان برای شهر تهران تعیین نمود. ابتدا بدون توجه به فصل اندازه‌گیری این شرایط محاسبه می‌شود. چنین عملی یک بینش کلی می‌دهد و نمی‌توان نتایج آن را بکار بست و آن را بسط داد. به همین جهت محاسبه محدوده آسایش و دمای خنثی بر اساس دو فصل سرد و گرم باید محاسبه گردند. روش انجام کار تأثیر دادن دو مولفه رطوبت و جریان هوا بر اساس تأثیرپذیری دو مولفه وابسته یکی دمای خنثی و دیگری دمای هوا است. در این صورت معادله کاربردی بشرح زیر است:

$$T_n = aT_g + bP_a + \sqrt{vc} + d \quad (\text{معادله یک})$$

دمای خنثی و متوسط دمای ماهیانه

اصلی ترین یافته همفریز آن بود که ثابت کرد متوسط دمای ماهیانه با دمای خنثی در ارتباط مستقیم است. هرچه متوسط دمای ماهیانه بالا برود دمای خنثی نیز بالا می رود. در واقع پیش بینی دمای خنثی از طریق متوسط دمای ماهیانه امکان پذیر است. او پس از مطالعه ۲۱۰۰۰ مورد، دریافت در ساختمان های غیرمشروط به سیستم های گرمایشی - سرمایشی معادله زیر می تواند پیش بینی درستی برای دمای خنثی باشد.

$$T_{II} = 11/9 + 0/534 T_{IO} \quad (\text{معادله } 4)$$

در معادله ۴ مقدار دمای خنثی با T_{II} دمای متوسط ماهیانه را با T_{IO} نشان داده شده است. اولیسمیز و دی دیر در سال ۱۹۸۶ معادله دیگری برای شرایط دمایی خاصی پیشنهاد کردند (Aulicimes, De dear, 1998)

$$T_{II} = 17/6 + 0/31 T_{IO} \quad (\text{معادله } 5)$$

این معادله در شرایطی صدق می کند که متوسط دمای ماهیانه هوا بین ۵ تا ۳۰ درجه باشد. تفاوتی که معادله (۵) با معادله (۴) دارد بدلیل آن است که اولیسمیز و دی دیر از اطلاعات کشورهای گرم بیشتر استفاده کردند در حالی که همفریز از تمامی اطلاعات، از مسکو گرفته تا بغداد استفاده نمود. اطلاعات بدست آمده از کار میدانی تهران نشان می دهد که اندازه های بدست آمده با معادله زیر خوانایی دارند:

$$T_{II} = 12/8 + 0/555 T_{IO} \quad (\text{معادله } 6)$$

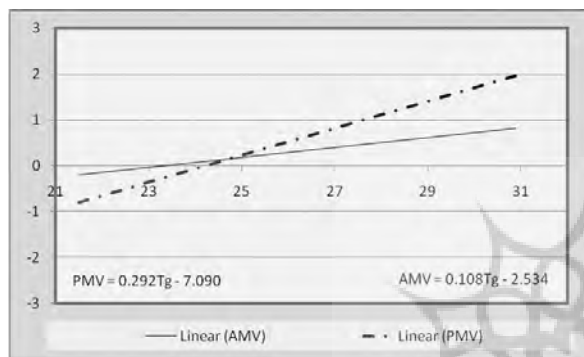
همانگونه که ملاحظه می گردد عرض از مبدا این معادله کمتر از معادله اولیسمیز اما میزان شیب بیشتر از معادله است. در مورد شیب شباهت بسیار زیادی با معادله همفریز بدست آمده است.

مقایسه نتایج با ISO-۷۷۳۰

نتایج مطالعه را با حل معادلات پرفسور فانگر مقایسه کرده ایم. داده های موجود را ابتدا بر اساس نرخ لباس و نرخ فعالیت جدا سازی نموده و لایه های ناسازگار کنار زده شدند. بر اساس شرایط ویژه در داده ها، دسته بندی بر اساس مکان، زمان، جنس و سایر مولفه های تاثیر گذار انجام گردید. بعد از چنین مرحله ای متوسط هر طبقه ای به دست آمد. در مجموع حدود ۳۰ دسته، متمایز گردید. در گام بعدی متغیرهای آب و هوایی و اختصاصی را در سری معادلات فانگر قرار داده تا متغیر (Predicted mean vote) PMV محاسبه گردد. این متغیر را با متغیر (Actual mean vote) AMV که از مطالعه میدانی بدست آمده بود را با مقیاس هفتگانه

اشری تلاقی داده تا نمودار شماره (۱) بدست آید. خواننده آشنا به بحث می داند که در چنین حالت گزینشی، شیب و عرض از مبدا خط با حالت قبل متفاوت خواهد بود. خط همبستگی PMV شیب تندتری نسبت به خط همبستگی AMV (Actual mean vote) دارد. تفاوت شیب این دو خط نشان می دهد که مردم تهران از دامنه آسایش وسیع تری نسبت به آنچه در استاندارد ISO آمده است بهره مند هستند. اختلاف دامنه آسایش و اختلاف در دمای آسایش، پیش بینی غلط استاندارد را در مورد ایران نشان می دهد.

نمودار ۱- مقایسه دو شاخص پیش بینی متوسط نظرات بر اساس تئوری فانگر و اندازه های بدست آمده از مطالعات میدانی.

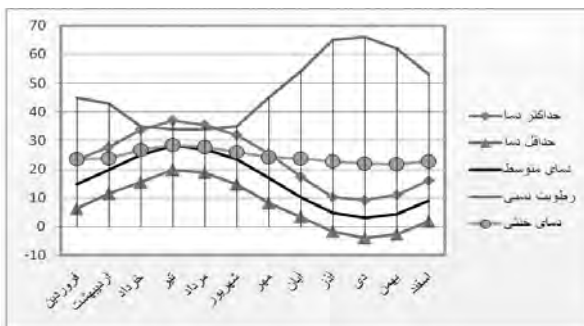

(ماخذ: نگارنده)

حدود واقعی دمای آسایش تهران

نمودار ۲ نشان دهنده شرایط آسایش حرارتی در ماه های مختلف سال در شهر تهران بر اساس مطالعه حاضر می باشد. از نمودار بخوبی این نکته استنباط می شود که دمای آسایش کاملاً متغیر بوده و از ماهی به ماه دیگر اندازه مختلفی را به خود اختصاص می دهد. از طرفی دیگر حدود آن با آنچه که در استاندارد ایران آمده است بکلی متفاوت می باشد. این نکته بیانگر آن است که باید در استاندارد تجدید نظر جدی به عمل آورد. مصرف انرژی در بخش های مختلف گرمایشی و سرمایشی وابستگی کامل به چنین عاملی دارد.

نمودار ۲- حدود تغییرات دما و متوسط رطوبت ماهیانه شهر تهران در مقایسه با دمای خنثی هر ماه

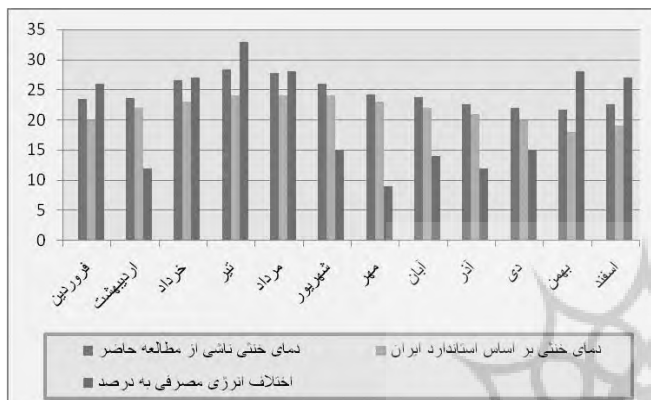

(ماخذ: نگارنده)

تهران در دو حالت، استفاده از حدود آسایش حرارتی استاندارد ایران در طراحی ساختمان و یا حدود آسایش حرارتی به دست آمده از مطالعه حاضر را نشان داده ایم. آنگونه که ملاحظه می شود ۲۱٪ اختلاف مصرف انرژی در بکارگیری هر کدام از این حالات وجود دارد. مصرف سوخت در چنین شرایطی به همین اندازه پایین و به این قیاس میزان صدور گازهای گلخانه ای نیز کم خواهد شد.

نمودار ۳ - مقایسه دمای خنثی ناشی از استاندارد ایران و نتایج مطالعه حاضر و تاثیر آن بر مصرف انرژی ماهیانه.

(ماخذ: نگارنده)

نمودار، پنج خط مختلف را در خود دارد. رطوبت نسبی، دمای حداکثر، حداقل و متوسط ماهیانه دمای شهر تهران بر اساس آمار ۲۰ ساله و دمای آسایش حرارتی. مردم شهر تهران در $4 \pm$ درجه حرارت نسبت به دمای خنثی نمودار، احساس راحتی دارند. فرض استانداردهای ایران دمای راحتی بین ۱۸ تا ۲۲ درجه در فصل زمستان و ۲۲ تا ۲۵ درجه در فصل تابستان است. چنانچه مقایسه‌ای بین این فرض و حدود واقعی بدست آمده از مطالعه حاضر داشته باشیم و مثلاً ماه تیر را هدف قرار دهیم، متوجه اتلاف انرژی ناشی از استاندارد ایران خواهیم شد. در حالیکه دمای خنثی تا حدودی مساوی با متوسط دمای ماهیانه است، استاندارد ایران اختلافی نزدیک به ۵/۵ درجه نسبت به آن را نشان می دهد. هر درجه اختلاف را اگر مساوی ۷٪ اتلاف در انرژی فرض نماییم در این صورت حدود ۴۰٪ مصرف انرژی در بخش سرمایش برای ساختمان ها بیشتر در نظر گرفته شده است.

اختلاف در مصرف انرژی

در نمودار ۳ اختلاف مصرف انرژی سالیانه و ماهیانه شهر

نتیجه

- ۳- دمای خنثی با متوسط دمای ماهیانه در ارتباط مستقیم است.
- ۴- الگوهای کهن اولگی، جیونی و حدود استانداردهای آیزو-۷۷۳۰، اشری-۵۵ و استاندارد ایران برای شرایط تهران و مسلمانان ایران پیش بینی درستی بدست نمی دهند که مهندسين معمار و مکانیک بتوانند از آن استفاده نمایند.
- ۵- دیدگاه جدید اشری در پروژه ۸۸۴ با نتایج این مطالعه خوانایی دارد.

- بر اساس نتایج بدست آمده از مطالعه میدانی نکات زیر را می توان پذیرفت:
- ۱- حد آسایش حرارتی و دمای خنثی در تهران متفاوت از تمام مطالعاتی است که در این زمینه انجام شده است.
- ۲- حد جدید نشان از قابلیت صرفه جویی لاقل ۲۵٪ از انرژی مصرفی سالیانه در تهران را می دهد.

فهرست منابع:

- Abdulshukor, A. (1993), *Human Thermal Comfort in Tropical Climate*, Ph.D. Thesis, University College London, London.
- ASHRAE Handbook (1985), *Fundamentals (S.I)*, American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers, Atlanta.
- Fanger, P. O. (1970), *Thermal Comfort*. Danish Technical Press, Copenhagen.
- Auliciems, A. and R. de Dear (1986), Air-conditioning in Australia I - human thermal factors, *Architectural Science Review*. 29 no. 3, pp. 67-75.
- De Dear, R. J. and G. S. Brager (1998), Developing an adaptive model of thermal comfort and preference, *Field Studies of Thermal Comfort and Adaptation*, *ASHRAE Technical Data Bulletin*. 14 no. 1, pp. 27-49.
- De Dear, R. J., K. G. Leow and S. C. Foo (1991), Thermal comfort in the humid tropics: field experiments in air conditioned and naturally ventilated buildings in Singapore, *International Journal of Biometeorology*. 34, pp. 259-265.

- De Dear, R. J., H. N. Knudsen and P. O. Fanger (1989), Impact of air humidity on thermal comfort during step-changes, *ASHRAE Transactions*. 95 pt. 2, pp. 336-350.
- Donnini, G., J. Molina, C. Martello, D. H. C. Lai, H. K. Lai, C. Y. Chang, M. Laflamme, V. H. Nguyen, F. Haghghat (1997), Field study of occupant comfort and office thermal environments in a cold climate, *ASHRAE Transactions*. 103 pt. 2, pp. 205-220.
- Gonzalez and A. P. Gagge (1973), Magnitude estimates of thermal discomfort during transients of humidity and operative temperature, *ASHRAE Transactions*, 79 pt 1, pp 89-96
- Heidari, S. , Sharples, S. (2002), *A comparative study between long term and short term comfort study*, Energy and Buildings (34).
- Heijs, W. (1994), *The dependent variable in thermal comfort research: some psychological considerations*, Thermal Comfort: Past, Present and Future. Proceedings of a conference held at the Building Research Establishment, Garston, 9-10 June 1993, pp. 40-51.
- Hensen, J. L. M. (1990), Literature review on thermal comfort in transient conditions, *Building and Environment*. 25 no. 4, pp. 309 - 316.
- Hensel, H. (1981), *Thermoreception and Temperature Regulation*, Academic Press, London.
- Humphreys, M. A. (1992), *Thermal comfort requirements, climate and energy*, *Renewable Energy: Technology and the Environment*, Proceedings of the 2nd World Renewable Energy Congress, Reading, 13-18 September 1992, pp. 1725-1734.
- Humphreys, M. A. (1972), *Clothing and comfort of secondary school children in summertime*, Proceedings CIB Commission W45 Symposium- Thermal Comfort and Moderate Heat Stress. HMSO, London.
- Humphreys, M. A. (1976), Field studies of thermal comfort: compared and applied, *Building Services Engineer*, 44, pp. 5-27.
- Koenigsberger, O H, T G Ingersoll, A Mayhew, and S V Szokolay (1973), *Manual of Tropical Housing and Building*. Longman, London.
- McIntyre, D. A. (1982), Chamber studies- reductio ad absurdum ?, *Energy and Buildings*. 5 no. 2, pp. 89-96.
- Nicol, J. F. (1993), *Thermal Comfort- A Handbook for Field Studies toward An Adaptive Model*, School of Architecture, University of East London, London.
- Nevins, R. G., F. H. Rohles, W. Springer and A. M. Feyerherm (1966), Temperature-humidity chart for thermal comfort of seated persons, *ASHRAE Transactions*. 72 pt. 1, pp. 283-291.
- Nicol, J. F., G. N. Jamy, O. Sykes, M. A. Humphreys, S. Roaf and M. Hancock (1994), *A Survey of Thermal Comfort in Pakistan*, Final report, July 1994, School of Architecture, Oxford Brookes University, Oxford.
- Oseland, N. A. (1993), UK design rules OK?, *Building Services*, 15 no. 6, pp. 28-29.
- Rohles, F. H. and R. G. Nevins (1971), The nature of thermal comfort for sedentary man, *ASHRAE Transactions*, 77 pt. 1, pp. 239-246.